

II ΜΕΡΟΣ

Ο Μαέστρος και το Έργο

Α. Η τεχνική της διευθύνσεως

Ο πιο πρωτόγονος τρόπος «διευθύνσεως» μουσικής έγκειται στην ηχηρή απαγγελία της διαιρέσεως του μέτρου. Αυτό μπορεί να γίνει με φωναχτή αριθμηση ή χτύπημα των χρώνων του μέτρου και εξυπηρετεί στην εξασφάλιση σύγχρονισμού στους εκτελεστές. Με την ανάπτυξη της τέχνης της διευθύνσεως η οπτική παράσταση της μετρικής εξέλιξης αντικατέστησε την ακουστική, κι αυτό που ήταν κάποτε σκοπός της διευθύνσεως η συγκράτηση της ορχήστρας σε ακριβές συλλογικό παίξιμο, κατέστη αυτονόητη προϋπόθεση της τέχνης της διευθύνσεως.

Διακρίνομε τρία στοιχεία της διευθύνσεως. 1. Την παράσταση της μετρικής πορείας της μουσικής. 2. Την επίσημανση των εκφραστικών της δυνάμεων. 3. Την εκάστοτε ειδική καθοδήγηση της ορχήστρας (ώστε ν' αποφεύγεται λανθασμένο παίξιμο των μουσικών και ταυτοχρόνως να διορθώνονται αμφιταλαντεύσεις και ανακρίβειες).

Η παράσταση της μετρικής πορείας της μουσικής αποτελεί τη βάση της διευθύνσεως· αλλά οι χειρονομίες με τις οποίες πραγματοποιείται πρέπει να επιτελούν και την επίσημανση των δυνάμεων που διαμορφώνουν την έκφραση στη μουσική, και την καθοδήγηση της ορχήστρας. Η διευθυσση επομένως συνενώνει μια πολλαπλότητα καλλιτεχνικών εξωτερικεύσεων. Η ιδιαιτερότης της έγκειται στην συγκέντρωση εν εαυτή δύο αντιθέτων πόλων της πνευματικής ικανότητας: την καθαρή νοητική παράσταση των έργων που κερδίζεται από τη δύναμη του εσωτερικού οράμα-

τος, και την κριτική και συγκριτική εποπτεία και δημιουργία του κατάλληλου παιξίματος.

Βασικοί τύποι της διευθύνσεως με κινήσεις των χεριών

Σύμφωνα με τους βασικούς νόμους του legato και του staccato (του φθόγγου που έχει παραταθεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό και του φθόγγου που έχει συντομευθεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό) η διεύθυνση κινείται μεταξύ των δύο ακραίων κινήσεων: της συρόμενης αργά στο χώρο και της ταχύτατα διαρρέουσας το χώρο.

Ο παρατεταμένος φθόγγος, είναι αυτός που διαθρώνει ασματικά, ο συντετημένος αυτός που τακτοποιεί ρυθμικά. Στον παρατεταμένο φθόγγο αντιστοιχεί η κίνηση που δίνει παραστατικά τη μελωδική καμπύλη, στον συντετημένο χειρονομίες που διατρέχουν το χώρο συντηρώντας τις ρυθμικές ομάδες.

Αποφασίζομε λοιπόν: ρυθμικά μικρή διευθυντική κίνηση και ασματικά απλωτή χειρονομία. Η ρυθμική κίνηση της διευθύνσεως σημαδεύει ζωηρά την αρχή της εκάστοτε χρονικής μονάδας και πετά με ακρίβεια στη θέση εκκινήσεως της επόμενης διευθυντικής χειρονομίας περιμένοντας εκεί την παρέλευση της χρονικής μονάδας.

Η ασματική χειρονομία αντιθέτως γεμίζει ομοιόμορφα και ήρεμα ολόκληρο το χώρο μεταξύ της αρχής της πρώτης χρονικής μονάδας και του σημείου εκκινήσεως της επομένης:

Η αρχή της 11ης συμφωνίας του Schubert δείχνει τη σχέση των δύο διαμετρικά αντίθετων τύπων διευθύνσεως με χειρονομίες: δηλ. αρχικά η παράσταση της σι-ελάσσονος συγχορδίας με ρυθμική διάρθρωση και κατά τη διάρκεια